

XORIJIY TILLARNI O'QITISHDA ZAMONAVIY AXBOROT TEKNOLOGIYALARIDAN FOYDALANISH

Omanullayeva Dilfuza Asadulla Qizi
MTTDMQTMOI ilmiy hodimi

So'nggi paytlarda o'rta maktabda chet tillarini o'qitishda zamonaviy axborot texnologiyalaridan foydalanish muammosi tobora ko'proq ko'tarilmoqda. O'qitishda yangi texnologiyalardan foydalanish imkoniyati sezilarli darajada kengaydi, kompyuterlar "aqlli" yozuv mashinasi sifatida qabul qilinishni to'xtatdi va Internet darslari nafaqat informatika o'qitish uchungina faol foydalanila boshlandi balki o'qituvchining vazifasi har bir o'quvchi uchun tilni amaliy o'zlashtirish uchun sharoit yaratish, har bir o'quvchiga o'z faolligini, ijodkorligini ko'rsatishga imkon beradigan shunday o'qitish usullarini tanlashdir. O'qituvchining vazifasi chet tillarini o'qitish jarayonida o'quvchining bilish faoliyatini faollashtirishdir. Hamkorlikda o'rganish, loyiha metodikasi, yangi axborot texnologiyalaridan foydalanish, Internet-resurslar kabi zamonaviy pedagogik texnologiyalar o'quv jarayonida shaxsga yo'naltirilgan yondashuvni amalga oshirishga yordam beradi, bolalarning qobiliyatini, ularning darajasini hisobga olgan holda o'qitishning individualizatsiyasi va differentsiatsiyasini ta'minlaydi. o'rganish, moyilliklar va boshqalar.

Shaxsiy kompyuter bu mazmun va tashkiliy jihatdan turli xil o'quv va sinfdan tashqari ishlarda muvaffaqiyatli ishlatilishi mumkin bo'lgan universal o'qitish vositasidir. Shu bilan birga, u an'anaviy ta'lim tizimiga o'qitish vositalarining butun arsenalidan keng foydalanish bilan mos keladi. Kompyuter o'quvchining o'quv jarayoniga faol qo'shilishiga, qiziqishini saqlab qolishiga, o'quv materialini tushunishga va yodlashga yordam berishi mumkin.¹

O'quv funksiyasini bajarish kompyuterni o'qitishda foydalanishning eng muhim xarakteristikasidir. O'quv kompyuteri tinglovchilarning mustaqil ishlarini, ayniqsa, til va nutq materiallari bilan ishlashni tayyorlash jarayonida tashkil etadigan va boshqaradigan vositadir. Bu mashqlarning mohiyatini va ishlatilgan uslubiy texnikani belgilaydi. Eng ko'p ishlatiladiganlar quyidagilar:

Savol-javob suhbat. O'quvchi ishining mohiyati bu savolga kiritilgan til materialini asos va sxema sifatida foydalanib, kompyuter savollariga to'g'ridan-to'g'ri javob berishdan iborat.

2. Tanlangan javob bilan dialog. Kompyuterga javob berish uchun talaba bir qator taklif qilingan variantlardan birini tanlaydi.

3. Bepul tuzilgan javob dialogi. Bunday dialog kompyuter tomonidan berilgan har bir savolga mumkin bo'lgan barcha javoblarga ega dastur tomonidan ta'minlanadi, shunda ikkinchisi "o'rganishi" va javobning to'g'riligini baholashi mumkin.

4. Bo'shliqlarni to'ldirish uchun mashqlar. Kompyuter o'quvchiga bo'shliqni o'z ichiga olgan matn yoki jumlar to'plamini taklif qiladi. Chet tiliga tarjima qilinishi va kerakli shaklda ishlatilishi kerak bo'lgan ruscha so'zlar ko'rinishidagi ishora yordamida bo'shliqlarni to'ldirish kerak. Shuningdek, bo'sh joylarni so'zlar yoki iboralar bilan to'ldirishingiz mumkin, ular kompyuter tomonidan tavsiya etilganlardan.

5. Lug'at boyligini o'z-o'zini boshqarish mashqlari. Bunday mashqlarning mumkin bo'lgan variantlari:

a) kompyuter tarjima qilish uchun so'zlar ro'yxatini taqdim etadi.

¹ Akbasheva R.Sh. Proektniy podxod k lichnostno-orientirovannomu obrazovaniyu. - Ufa, 1999

b) kompyuter so'zlarning ikkita ro'yxatini (rus va xorijiy) o'zaro bog'lashni va ikkala tilda ushbu so'zlarning teng juftlarini topishni taklif qiladi.

c) kompyuter chet tilidagi so'zlarning ikkita ro'yxatini o'zaro bog'lashni va sinonimlar yoki antonimlar juftlarini o'rnatishni taklif qiladi.

d) kompyuter chet so'zlarning ro'yxatini va ushbu so'zlarning ta'riflari ro'yxatini taqdim etadi. Talaba har bir so'zni tegishli ta'riflar bilan birlashtirishi shart.

Internetning asosiy sifati - bu turli xil tillarda juda ko'p miqdordagi matnli ma'lumotlarning mavjudligi. Albatta, bunday ma'lumotlar to'g'ridan-to'g'ri o'quv materiallari sifatida foydalanish uchun mo'ljallanmagan, ammo ko'pchilik uchun Internetda ishlash imkoniyati o'zini tutish uchun muhim turtki bo'lib xizmat qiladi, shuning uchun o'qituvchi ushbu motivatsiyadan oqilona foydalanishi kerak. Gumanitar fanlarni o'qitishda haqiqiy elektron pochtalardan foydalanish batafsil o'rganib chiqildi.

Xorijiy va mahalliy tajriba shuni ko'rsatadiki, gipermediya ta'lim jarayonida "boshma-yon" emas - faqat ma'lumot manbai sifatida, balki o'qishni boshqarish vositasi sifatida ishlatilishi kerak. Gipermediya vositalaridan foydalangan holda loyihalar, prezentatsiyalar ishlab chiqish va ularni Internetga joylashtirish orqali talabalar an'anaviy reproduktiv bilimlar bilan cheklanmagan bilim va ko'nikmalarni egallaydilar.² Internet chet tillarini o'rganuvchilar uchun asl matnlardan foydalanish, ona tilida so'zlashuvchilar bilan tinglash va muloqot qilish uchun noyob imkoniyat yaratadi, ya'ni. u tabiiy til muhitini yaratadi.

Asosiy maqsad - kommunikativ kompetensiyani shakllantirish, boshqa barcha maqsadlar (ta'lim, tarbiya, rivojlantirish) ushbu asosiy maqsadni amalga oshirish jarayonida amalga oshiriladi. Kommunikativ kompetensiya zamonaviy ma'noda madaniyatlararo o'zaro ta'sir o'tkazish qobiliyatini shakllantirishni ta'minlaydi.

"Chet tili" fanining o'ziga xos xususiyati shundan iboratki, chet tilini o'rganish mazmunining etakchi tarkibiy qismi fanlarning asoslari emas, balki faoliyat usullari - faoliyatning har xil turlarini o'rgatish: gapirish, tinglash, o'qish, yozish. Nutq faoliyatini faqat muloqotda, jonli muloqotda o'rgatish mumkin. Va buning uchun sizga sherik kerak. Kompyuter dasturi, CD-ROM disk, ular qanchalik interaktiv bo'lishidan qat'iy nazar, faqat kvazikommunikatsiyani ta'minlay oladi (ya'ni tirik odam bilan emas, balki kompyuter bilan aloqa). Istisnolar - bu o'quvchi haqiqiy sherigi - ona tili bilan jonli muloqotda (yozma yoki og'zaki) suhbatlashganda kompyuter telekommunikatsiyalari hioblanadi.

Foydalangan Adabiyotlar

1. Akbasheva R.Sh. Proektniy podxod k lichnostno-orientirovannomu obrazovaniyu. - Ufa, 1999
2. Vaysburg M.L. Metodi obucheniya. Vibor za nami // - IYaSh. - 2000, - №2, s.17.

² Vaysburg M.L. Metodi obucheniya. Vibor za nami // - IYaSh. - 2000, - №2, s.17.